č. 49 prosinec 2020

PAVOUK

Zpravodaj České arachnologické společnosti

ISSN 1804-7254

OBSAH

Pavouci České republiky ... 2
První nález *Cortestina thaleri* (Araneae: Oonopidae) v České republice ... 4
Theridion hannoniae (Araneae: Theridiidae) v České republice ... 4
Křižák vlnovkový – další nový druh křižáka pro Českou republiku ... 5
Vzácní pavouci z červnové exkurze Fluorescenční noci na jižní Moravu ... 10
Druhý nález pavučenky po téměř 40 letech ... 12
Revize materiálu *Micaria pulicaria* (Araneae: Gnaphosidae) ve sbírkách Národního muzea v Praze ... 14
Průzkum pavouků PR Mutenská obora ... 17
Kolik vajíček nosí slíďák rolní v kokonu v okolí Vyškova? ... 19
Hrabalky (Pompilidae) – specialisté na lov pavouků VII: archaické druhy ... 19
Stano Pekár letos oslavil 50iny! ... 23
Entomologicko-arachnologické exkurze pro veřejnost ... 26
Česká bibliografie ... 28
Britská bibliografie – The Newsletter 148 a 149 ... 31
Nové knihy ... 32
Pokyny pro autory ... 33

PAVOUKOVCI ČR

Pavouci České republiky

Spiders of the Czech Republic. Cortestina thaleri *(Knoflach, 2009),* Erigone autumnalis *Emerton, 1882,* Micaria pulicaria *(Sundevall, 1831),* Neoscona adianta *(Walckenaer, 1802) and* Theridion hannoniae *Denis, 1945* are *new records for Czech Republic. Up to 20.12.2020, we included 881 spider species in the araneofauna of the Czech Republic.*

V našem soupisu druhů jsme prozatímně nahradili druh *Micaria pulicaria* (Sundevall, 1831) druhem *Micaria micans* (Blackwall, 1858) (Rückl 2020). Nyní však Petr Dolejš při revizi obsáhlejšího materiálu doložil z našeho území i výskyt druhu *M. pulicaria*, tudíž ho vracíme do soupisu pavouků České republiky (více viz v samostatném článku).

Dalšími novými druhy pro Českou republiku jsou (uvedeny prvonálezy, více viz v samostatných článcích):

- Vzokan ***Cortestina thaleri*** **(Knoflach, 2009)**, Plzeň, 25.8.2020, 1 ♂, leg. O. Vaněk.
- Pavučenka ***Erigone autumnalis*** **Emerton, 1882 (obr. 1, obr. 2)**, Rozhraní (49°36'17.70"N, 16°32'14.6"E), 25.6.–30.7.2020, zemní past, okraj louky a křovinaté stráně se starým sadem, 1 ♂, leg. J. Dolanský.
- Křižák ***Neoscona adianta*** **(Walckenaer, 1802)**, Rohatec, 12.6.2020, 3 juv., leg. O. Machač.
- Snovačka ***Theridion hannoniae*** **Denis, 1945**, Zabrušany, lom Všechlapy, 2017, leg. M. Holec.

K 20.12.2020 čítá seznam pavouků ČR 881 druhů.

Rückl K. 2020: Pavouci České republiky. *Pavouk* **48**: 2–3.

Ondřej Machač & Jan Dolanský

Obr. 1: Samec *E. autumnalis* z lokality Rozhraní (foto J. Dolanský)

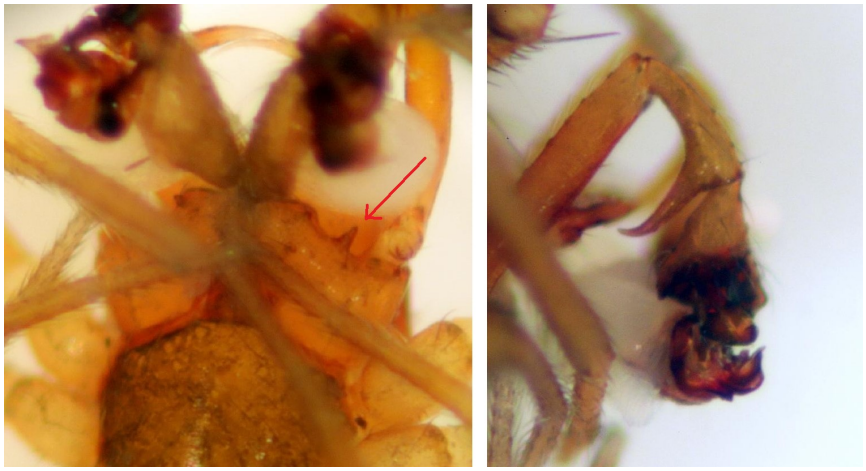

Obr. 2: Charakteristickým znakem *E. autumnalis* jsou také trny na gnathokoxách a apofýza na trochanteru makadla samce (foto J. Dolanský)

První nález *Cortestina thaleri* (Araneae: Oonopidae) v České republice

First record of* Cortestina thaleri *(Araneae: Oonopidae) in the Czech Republic. *I collected one male on* Platanus *sp. in centre of Pilsen on 25.8.2020.* Cortestina thaleri *Knoflach, 2009 was found yet only in Austria and Italy, always on bark of pines in more or less synanthropic habitats.*

Jeden samec, kterého jsem získal 25.8.2020 na platanu v centru Plzně (u silnice na Denisově nábřeží, 6246), představuje první záznam pavouka *Cortestina thaleri* Knoflach, 2009 v České republice. Determinace byla potvrzena Ivanou Hradskou (Západočeské muzeum v Plzni) a Petrem Dolejšem (Národní muzeum v Praze). *Cortestina thaleri* již byla nalezena v Rakousku a Itálii, vždy na kůře borovice ve víceméně synantropním habitatu (ve městě či na zahradě) (Knoflach *et al.* 2009).

Knoflach B., Pfaller C. & Stauder F. 2009: *Cortestina thaleri* – a new dwarf six-eyed spider from Austria and Italy (Araneae: Oonopidae: Oonopinae). *Contrib. Nat. Hist.* **12**: 743–771.

Ondřej Vaněk

Theridion hannoniae (Araneae: Theridiidae) v České republice

Theridion hannoniae *(Araneae: Theridiidae) in the Czech Republic.* *During a survey in two quarries in 2017–2020, several specimens of* T. hannoniae *Denis, 1945 were collected by the authors. This species is thus a new spider species for the Czech Republic.*

Při průzkumu lomu Všechlapy u obce Zabrušany na Teplicku (5348) v letech 2017–2019 bylo M. Holcem nalezeno několik jedinců obou pohlaví snovačky Denisovy – *Theridion hannoniae* Denis, 1945 (rev. M. Řezáč). Další samice byla letos nalezena P. Dolejšem ve velkolomu Čertovy schody, v části spadající do k. ú. obce Tmaň na Berounsku (6050). Snovačka Denisova se tedy stává novým druhem pro araneofaunu České republiky.

Petr Dolejš & Michal Holec

Křižák vlnovkový – další nový druh křižáka pro Českou republiku

Neoscona adianta – ***further new araneid species for the Czech Republic.*** *On 25.7.2020, the authors collected several specimens of* Neoscona adianta *(Walckenaer, 1802) in Váté písky Reserve and around Soboňky Pond (South Moravia). This species, inhabiting herb and shrub layers in open habitats, became finally a member of the Czech spider fauna.*

V polovině června 2020 se ozval Ondra Machač s radostnou zprávou, že poblíž Vátých písků se konečně už objevila *Neoscona adianta* (Walckenaer, 1802). Z jihu Moravy si odvezl několik mláďat. Sám Ondra již v roce 2015 pozoroval početnou populaci ve slovenské CHKO Záhorie jen několik kilometrů od českých hranic a apeloval na aktivní pátrání po tomto v jiných státech běžném křižákovi (Machač 2015).

Výjezd Petra Beneše, Radka Šicha a Kryštofa Rückla na místo s cílem ulovit a vyfotografovat dospělé křižáky vlnovkové byl naplánován na 25. červenec. Skupinu bohužel nemohl doplnit prvonálezce Ondra, kterému se dochovat ulovená mláďata do dospělosti nezdařilo. Pro své kamarády ovšem připravil mapku, pomocí které navedl nadšené arachnology na průsek pod vedením velmi vysokého napětí nedaleko osady Soboňky a stejnojmenného rybníku (obr. 1). Hned při vstupu na louku s vyšší trávou zaujaly výpravu na lokalitě početné zápřednice jedovaté (*Cheiracanthium punctorium*) v typických zámotcích. Po nafocení zápřednic Radek vytáhl z batohu smýkačku, a hned prvním smýknutím byla ulovena dospělá samice *N. adianta.* Po chvíli se povedlo najít i samce (obr. 2) a několik dalších jedinců obou pohlaví. Velkou radost udělala na pobřežní vegetaci rybníka zapózováním před objektivem vykrmená samice, kterou se podařilo nakrmit šídlatkou hnědou (*Sympecma fusca*) (obr. 3). Ještě jedna dospělá samice byla ulovena smýkáním vyšší bylinné vegetace poblíž železniční trati na Vátých pískách. Vzorky obou pohlaví uložené v lihu dopravil Kryštof Petru Dolejšovi do Národního muzea.

Z biologie o vzhledově prakticky nezaměnitelném křižáku vlnovkovém uveďme, že žije na bylinách a keřích vlhkých i suchých biotopů v otevřených prostranstvích. Poblíž sítě si staví miskovitý pavučinový úkryt. Při příznivém počasí pavouka ale častěji najdeme číhat na centrálním políčku sítě. Způsobem života se tedy velmi podobá hojnému křižákovi skvostnému (*Aculepeira ceropegia)*, ačkoliv při pohledu na kresbu ventrální strany zadečku (obr. 4) podobné drobnějšímu křižákovi lučnímu (*Mangora acalypha*) bychom očekávali spíše větší analogii s tímto všudypřítomným druhem, který si ale úkryt nestaví (Bellmann 1997). Mláďata se objevují na jaře a dospívají během léta.

Nález křižáka *N. adianta* není na rozdíl od letošního Radkova objevu křižáka rákosového (*Larinia elegans*) žádným velkým překvapením (Šich & Rückl 2020). Důvodem, proč se k nám křižák vlnovkový nedostal z okolních států dříve, bude zřejmě jeho neschopnost překonat bariéru hor na německé, polské a částečně i rakouské straně (Dolejš & Rückl 2018). V budoucích letech je jistě možné jeho další šíření po České republice.

Jak bylo již Kryštofem v zimě roku 2016 po nálezech *Araneus saevus* a *A. nordmanni* na Šumavě předpovězeno, stran křižáků nebyla naše země stále dostatečně prozkoumaná (Rückl 2016). Snad to bude platit i po arachnologicky úspěšném roce 2020, a do dalších sezon se máme na co těšit!

Podrobnosti k našim nálezům *Neoscona adianta* (Walckenaer, 1802):

Vracov, Váté písky, 48.9038°N, 17.2213°E, bylinná vegetace u železniční trati, 25.7.2020, 1 ♀, lgt & det. Kryštof Rückl & Radek Šich (smyk), rev. Petr Dolejš, coll. Národní muzeum (P6A 7366).

Rohatec – Soboňky, 48.9021°N, 17.2120°E, bylinná vegetace poblíž rybníku Soboňky, 25.7.2020, 1 ♂, lgt & det. Kryštof Rückl & Radek Šich (smyk), rev. Petr Dolejš, coll. Národní muzeum (P6A 7366).

Šich R. & Rückl K. 2020: První nález křižáka rákosového (*Larinia elegans* Spassky, 1939) v České republice. *Pavouk* **48**: 3–5.

Dolejš P. & Rückl K. 2018: Křižák pruhovaný – invazní, nebo expanzivní druh? *Živa* **66** (5): 263−265.

Rückl K. 2016: Křižáci *Araneus saevus* a *Araneus nordmanni* na Šumavě. *Pavouk* **41**: 16–18.

Machač O. 2015: Křižák *Neoscona adianta* za humny! *Pavouk* 38: 6–7.

Bellmann H. 1997: Kosmos-Atlas *Spinnentiere Europas*. Franckh-Kosmos, Stuttgart, 304 pp.

Kryštof Rückl, Radek Šich & Petr Beneš

Obr. 1: Lokalita nálezu *Neoscona adianta* u Soboněk (foto O. Machač)

Obr. 2: Samec *Neoscona adianta* (foto R. Šich)

Obr. 3: Samice *Neoscona adianta* s kořistí (foto R. Šich)

Obr. 4: Samice *Neoscona adianta* z ventrální strany (foto P. Beneš)

FAUNISTIKA

Vzácní pavouci z červnové exkurze Fluorescenční noci na jižní Moravu

Od úterý 9.6. do neděle 14.6.2020 se uskutečnila i přes komplikace spojené s pandemií biologická exkurze Fluorescenční noci na významné lokality jižní Moravy. V úterý jsem se společně s několika dalšími účastníky dostavil do Autokempu Apollo, kde už čekala většina členů. Téměř ihned po postavení stanů jsme se vydali na první lokalitu, a to do okolí Mlýnského rybníka. Ve svahu pod Apollónovým chrámem se mi na suché louce podařilo ze zajímavějších druhů nasmýkat např. samce a samici pakřižáka *Uloborus walckenaerius* a z dubu u cesty na severní straně Mlýnského rybníka jsem získal samici listovníka *Philodromus buchari*. Daleko vzácnější objev mě ale čekal po návratu do kempu, kde jsem ve vyhnilém kusu kmene stromu, ležícím přímo za mým stanem, objevil kromě běžné plachetnatky *Agyneta rurestris* i dva samce pavučenky *Metopobactrus ascitus* (det. Ondřej Vaněk, rev. Petr Dolejš).

Další den byl dosti deštivý. I tak se mi na další lokalitě, na kterou jsme si přiblížili hromadnou dopravou, povedlo na břehu jezírka v pískovně Mušlov u Mikulova (48°47'29.8''N, 16°40'49.3''E) nalézt jednoho samce další velmi vzácné pavučenky – *Prinerigone vagans* (obr. 1), která u nás byla, dle databáze ČAS*, nalezena pouze dvakrát prof. Františkem Millerem (čtvrtý nález viz v samostatném článku tohoto čísla *Pavouka*). Po návštěvě pískovny se exkurze vydala směrem k rybníku Nesytu. Nejprve jsme zkoumali živočišstvo na NPR Slaniště u Nesytu, posléze i na obnaženém dně samotného rybníka, které jsem shledal arachnologicky méně zajímavým v porovnání s předchozí lokalitou. Na Slaništi se mi kromě pavouků jako *Rhysodromus histrio* a *Agyneta simplicitarsis* podařilo ve vzorcích získaných zcela unikátní metodou „suction sampling“, provozovanou zde Šimonem Zemanem, nalézt malého pavoučka, i přes svoji velikost ihned určitelného jako *Microdipoena jobi* (obr. 2).

Čtvrtek již nebyl tak deštivý, ba naopak velmi slunečný, a my navštívili NPR Pouzdřanská step – Kolby. Za zmínku snad stojí nálezy pavouků *Theonina cornix, Philodromus buchari* a *Tibellus macellus*. V noci toho dne byly ještě na starých dubech u silnice před kempem Apollo nalezeny například subadultní samice *Leviellus thorelli* a štírci *Dendrochernes cyrneus*.

První páteční lokalitou byl zvolen mokřad v NPR Křivé jezero a dále se pokračovalo na step v PR Milovické stráně (48°50'56.8''N, 16°41'33''E) – zde jsem si povšiml kupříkladu velmi hojné skálovky *Callilepis schuszteri* a jedné samice *Eresus kollari*.

Dalším dnem se exkurze vydala nejprve do bučiny cestou k Pohansku, která však byla poměrně chudá, poté přes zámeček Pohansko (u rybníčku nalezena samice *Tibellus maritimus*) a okolo řopíků směrem k PP Františkův rybník a autobusem z Poštorné zpět do kempu.

V neděli naše exkurze končila, ale já a auchenorrhyncholog Šimon Zeman jsme nemohli z výčtu navštívených jihomoravských lokalit vyškrtnout PR Svatý Kopeček u Mikulova, a tak jsme se vydali hromadnou dopravou právě sem, a to hlavně na skalní step na jižním svahu. Z pavouků jsem zde nalezl např. samici *Phlegra cinereofasciata* nebo samce *Phrurolithus pullatus*.

Ačkoli už bylo znát, že ta pravá arachnologická sezóna pomalu končí a abundance pavouků již nebyla tak vysoká, podařilo se najít řadu zajímavých druhů. Moje první větší „ochutnávka“ jihomoravské přírody rozhodně nezklamala.

* https://www.arachnology.cz/

Ondřej Vaněk

Obr. 1: *Prinerigone vagans* (Adouin, 1826), samec; a – laterální pohled, b – pedipalp (foto O. Vaněk)

Obr. 2: Samec *Microdipoena jobi* (Kraus, 1967) z NPR Slaniště u Nesytu (foto O. Vaněk)

Druhý nález pavučenky po téměř 40 letech

Second finding of a money spider after almost 40 years. *During a survey of a sandy littoral zone of Nechranická přehrada Dam on the Ohře River in October and November 2020, I collected 4 ♂♂ and 6 ♀♀ of* Prinerigone vagans *(Audouin, 1826). This is the fourth finding of the species in the Czech Republic. The species appeared here probably in relation with lowering of the water level of the dam.*

Při průzkumu levé příbřežní zóny Nechranické přehrady (řeka Ohře) 1. a 2.10.2020 a také 13., 14. a 22.11.2020 jsem celkem často viděl a sbíral pod kameny drobné pavoučky, mezi nimiž mě upoutal sameček se zoubky na nápadné rezavé hlavohrudi. Tak to bude zástupce rodu *Erigone*. Pravděpodobně *Erigone atra* nebo *Erigone dentipalpis*. Ale, ale, postavení patelární apofýzy je naprosto odlišné. Tak to začíná. Struktura makadla ukazuje na *Erigone autumnalis*. Jenže něco nesedí. Další a další vyhledávání informací a pořád to není ono. Po několika hodinách jsem dostal nápad, který měl přijít hned: Podívat se na jedinečné obrázky Millera (1971). A konečně, struktura makadla odpovídá *Erigone vagans* (obr. 1). Avšak tento druh není na seznamech pavouků uveden. Takže byl přeřazen do jiného rodu. Pociťuji určitou úlevu a spokojenost, je to *Prinerigone vagans* (Audouin, 1826). Vedle tohoto samečka (obr. 1) jsem ještě v epruvetách "objevil" tři další samce a šest samic (epigyne je málo rozpoznatelná, je až černá, musí se dobře nasvítit, pro jistotu odpreparovat).

První nález z našeho území dle databáze České arachnologické společnosti pochází z jižní Moravy, Lednice, 17.10.1952, 1 ♂, leg. F. Miller. Druhý nález je z Domašova, 1 ♀, leg. F. Miller. Třetí nález pochází z pískovny Mušlov u Mikulova, 1 ♂, 10.6.2020, leg. O. Vaněk (viz Vaněk 2020 v tomto čísla *Pavouka*). *Prinerigone vagans* je rozšířen v Evropě, severní Africe a Asii. Nejblíže známé lokality od Nechranické přehrady jsou v Německu.

Lokalita se nachází v západní části českého termofytika, v nadmořské výšce 270 m, ve faunistickém čtverci 5646. Biotop výskytu tohoto hygrofilního pavouka (Guttenberger *et al.* 2018) na Nechranické přehradě lze charakterizovat jako rozhraní příbřežní vegetace s příbřežní písečnou pláží s roztroušenými kameny v délce asi 1500 m (obr. 3). Protože se od roku 2018 snižuje hladina, tak v současné době jsou vytvořeny až 30 metrové široké pláže. Rovněž i předchozí tohoroční nález této pavučenky je z písčitého břehu (jezírka) (Vaněk 2020). I když ještě není prozkoumaná pravá strana Nechranické přehrady, lze vyvodit závěr, že se tu nachází životaschopná populace druhu *Prinerigone vagans.* Jak se tady tento tulák objevil, není jasné, protože v minulých letech tady zaznamenán nebyl.

Guttenberger J., Guttenberger L. & Bauer T. 2018: *Prinerigone vagans* new to Poland (Araneae: Linyphiidae), with comments on taxonomy and distribution. *Arachnol. Mitt.* **55**: 75–78.

Miller F. 1971: Řád Pavouci – Araneida. *In* Daniel M. & Černý V. (eds), *Klíč zvířeny ČSSR IV*. ČSAV, Praha, pp. 51–306.

Vaněk O. 2020: Červnová pětidenní exkurze Fluorescenční noci na jižní Moravu. *Pavouk* **49**: 10–11.

Antonín Roušar

Obr. 1: *Prinerigone vagans*; vlevo ♀, uprostřed ♂, vpravo levé makadlo (foto A. Roušar)
Fig. 1: Prinerigone vagans; ♀ *on the left,* ♂ *in the middle and left palp on the right (photo A. Roušar)*

Obr. 2: Příbřežní vegetace a pláž na Nechranické přehradě (foto A. Roušar)
Fig. 2: *Littoral vegetation and beach at the Nechranická přehrada Dam (photo A. Roušar)*

Revize materiálu *Micaria pulicaria* (Araneae: Gnaphosidae) ve sbírkách Národního muzea v Praze

Revision of* Micaria pulicaria *(Araneae: Gnaphosidae) in the collection of National Museum, Prague. *Based on investigation of historical material, both recently separated species (*M. micans *and* M. pulicaria*) are confirmed in the Czech Republic (see Tab.). The former prefers open, rather lowland habitats, whereas the latter occurs at mountain ranges and/or peat bogs. A useful character for identification of the males turned out to be the position of the terminal curve of the sperm duct in relation to the embolus (see Fig.).*

Muster a Michalik (2020) zjistili, že v materiálu běžného druhu *Micaria pulicaria* (Sundevall, 1831) je obsažen také materiál dříve odlišeného, ale na dlouho zapomenutého druhu *M. micans* (Blackwall, 1858). V minulém čísle zpravodaje *Pavouk* nás Kryštof Rückl (2020) vyzval k revizi materiálu druhu *Micaria pulicaria* z našeho území.

Přeurčil jsem sběry *M. pulicaria* uložené ve sbírkách Národního muzea (Tabulka). Na území naší republiky žijí oba druhy. Zatímco *M. micans* obývá otevřené biotopy spíše nižších poloh, *M. pulicaria* upřednostňuje hory a/nebo rašeliniště. Ekologické nároky obou druhů v naší vlasti tedy odpovídají ekologickým preferencím, jak je popisují Muster a Michalik (2020) i Russell-Smith (2020).

Jsme jedni z mála, kteří vedou národní evidenci prvonálezů pavouků (Růžička 2017). Je to naše interní evidence; staré nálezy evidujeme, nakolik to lze, s nejvyšší pravděpodobností. První nález *M. pulicaria* uváděl Prach (1860: 88, sub *M. nitens*); jenže neudává lokalitu, ze které bychom mohli odhadnout, o který druh se jednalo, a dokladový materiál se nezachoval. Další nálezy uvádí Nosek (1895: 36). Nález z okolí Františkových lázní (1873, 440 m n. m., leg. A. Palliardi) mohla být pravděpodobně *M. micans*, zatímco nález od Čertova jezera (1886, 1010 m n. m., leg. A. Nosek) mohla být s vysokou pravděpodobností *M. pulicaria*.

Odlišení samic obou druhů je velmi jednoduché: kopulační kanálky u *M. pulicaria* mají tvar oblých závorek –)(, zatímco u *M. micans* hranatých závorek –][(Muster & Michalik 2020: Fig. 2). Určování samců je poněkud komplikovanější, protože některé diagnostické znaky tak, jak je popisují Muster a Michalik (2020), nejsou spolehlivé: tmavý pruh na Fe IV může u některých (zejména historických) jedinců *M. micans* chybět (resp. být vybledlý) a stejně tak prohnutí okraje tegula (Muster & Michalik 2020: Fig. 4c) nemusí být u všech samců jednoznačně patrné. V obou těchto znacích může být *M. micans* variabilní. Naopak jednoznačný se mně jevil tento znak: poslední ohyb spermatického kanálku při prolaterálním pohledu končí v dolní třetině embolu u *M. micans*, ale přibližně v polovině embolu u *M. pulicaria* (Muster & Michalik 2020: Figs 4a, d).

Podtrženo a sečteno: máme-li samce, podíváme se na Fe IV. Pokud na něm uvidíme tmavý proužek, je to *M. micans*. Pokud je Fe IV jednobarevný (pozor – i jednobarevně tmavý!), musíme se podívat z boku na makadlo a rozhodnout se podle vyobrazeného zjednodušeného schématu.

MUSTER C. & MICHALIK P. 2020: Cryptic diversity in ant-mimic *Micaria* spiders (Araneae, Gnaphosidae) and a tribute to early naturalists. *Zool. Scripta* **49** (2): 197–209.
NOSEK A. 1895: Seznam českých a moravských pavouků. *Věstník Král. České Spol. Náuk. Třída math.-přír.* **1895** (3): 1–56.
PRACH F. K. 1860: Život pavouků pravých či předoucích (Araneae). *Živa* **8** (2): 80–93.
RÜCKL K. 2020: Pavouci České republiky. *Pavouk* **48**: 2–3.
RUSSELL-SMITH T. 2020: *Micaria pulicaria* and *M. micans* in Kent. *S. R. S. News* **97**: 1–2.
RŮŽIČKA V. 2017: Katalogy pavouků a evidence prvonálezů. *Pavouk* **42**: 8–11.

Petr Dolejš

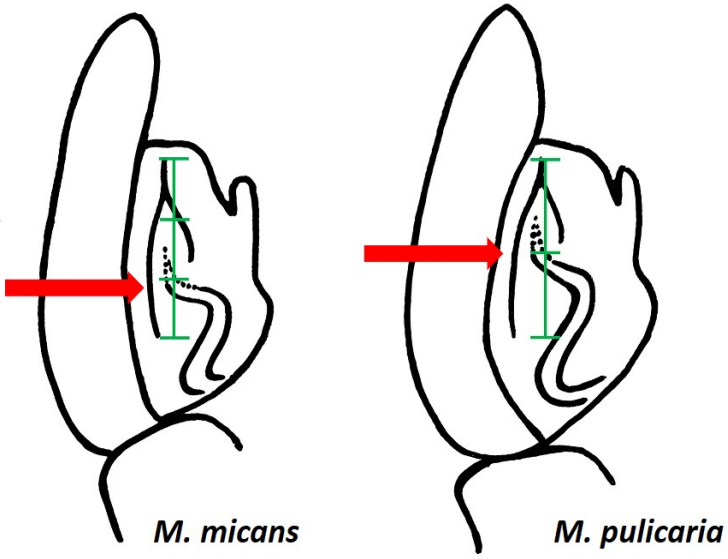

Obr.: Poloha posledního ohybu spermatického kanálku při prolaterálním pohledu na bulbus (označen šipkou). U *Micaria micans* je v úrovni dolní třetiny embolu (vlevo), kdežto u *M. pulicaria* je přibližně v polovině embolu (vpravo)

Fig.: *Position of the terminal curve of the sperm duct when viewed prolaterally (marked by an arrow). In* Micaria micans*, the curve is approximately at ⅓ of the embolus (left), whereas in M. pulicaria, the curve reaches ½ of the embolus (right)*

Tab.: Revidovaný materiál *Micaria pulicaria* v Národním muzeu v Praze
Tab.: *Revised material of* Micaria pulicaria *deposited in the National Museum, Prague; SK = Slovakia*

Druh / Species	Jedinci / Specimens	Datum / Date	Lokalita / Locality	Kvadrát / Grid square	Nadmořská výška / Altitude (m)	Lgt	Evidenční číslo / Inventory No.
M. micans	1 ♀	VI.1960	Latorica (SK), tůňka u salaše	?	100	J. Buchar	P6d-41/2012/Y554
M. micans	1 ♂, 4 ♀♀	10.VI.1960	Čalovo (SK) – dnes Veľký Meder	8172	110	F. Miller	P6A 680/53
M. micans	4 ♂♂, 3 ♀♀	V.	Lednice	7166–7266	172	F. Miller	P6A 680/43
M. micans	1 ♂, 2 ♀♀	15.V.	Lednice	7166–7266	172	F. Miller	P6A 680/44
M. micans	3 ♂♂	VI.	Pouzdřany	7065	177	F. Miller	P6A 680/50
M. micans	2 ♂♂	15.V.	Pouzdřany	7065	177	F. Miller	P6A 680/51
M. micans	1 ♂	29.III.2019	Praha-Modřany, Na Hupech	5952	225	P. Dolejš	P6d-6/2020
M. micans	1 ♀	21.IX.1993	Dobrovice (Mladoboleslavsko)	5655	239	I. Šmelhausová	P6d-41/2012/16094
M. micans	1 ♂	21.IV.2000	Praha-Dubeč, Říčanský potok	5953	254	A. Kůrka	P6A 4626/7
M. micans	1 ♂	29.V.1995	Praha, Homolka, skály	5952	263	A. Kůrka	P6A 4626/6
M. micans	1 ♂	21.IV.–17.V. 2000	Praha, Hájek (u Uhříněvsi)	5953	269	P. Voničk a & P. Moravec	P6A 4626/8
M. micans	1 ♂, 1 ♀	10.V.1970	Radostice	6864	285	F. Miller	P6A 680/73
M. micans	2 ♂♂, 1 ♀	VIII.	Praha-Lochkov	5951–6052	311	F. Miller	P6A 680/56
M. micans	2 ♂♂, 3 ♀♀	7.IV.1956	Doubravník	6564	314	F. Miller	P6A 680/47
M. micans	1 ♂	21.V.1992	Horoměřice (u3)	5851–5852	318	S. Pekár	P6d-470/2007
M. micans	3 ♂♂, 2 ♀♀	20.III.1972	Ostrovačice	6764	334	F. Miller	P6A 680/42
M. micans	1 ♀	10.V.1977	Brno-Žebětín	6764–6765	337	F. Miller	P6A 680/48
M. micans	1 ♀	11.VII.1994	Praha-Ruzyně, DAM, pšenice (zp T-1 Izol.)	5951	342	S. Pekár	P6d-470/2007
M. micans	1 ♂	17.V.1995	Praha-Ruzyně, horný sad, R5	5951	342	S. Pekár	P6d-470/2007
M. micans	1 ♂	25.V.1961	Koda	6050	345	J. Buchar	P6d-41/2012/3
M. micans	1 ♂	1960	Kamenice	6053	378	J. Buchar	P6d-41/2012/Y772
M. micans	1 ♂	V.1960	Kamenice, Stříbro, paseka nad továrnou	6153	383	J. Buchar	P6d-41/2012/Y418
M. fulgens	1 ♂	17.V.1964	Muráň (SK), les u hradu	7286	391	J. Buchar	P6d-41/2012/S
M. micans	1 ♀		Dráchov	6754	416	F. Miller	P6A 680/40
M. micans	1 ♂	V.1936	Váh (SK)	?	?	F. Miller	P6A 680/54
M. pulicaria	1 ♂	VI.	Borkovická blata	6753	421	F. Miller	P6A 680/39
M. pulicaria	1 ♂, 1 ♀		Borkovická blata	6753	421	F. Miller	P6A 680/57
M. pulicaria	1 ♂, 2 ♀♀, 3 ♀♀		Jeseník	5769	434	F. Miller	P6A 680/45
M. pulicaria	1 ♀		Jeseník	5769	434	F. Miller	P6A 680/46
M. micans	1 ♂	5.VI.	Říčky	6764	447	F. Miller	P6A 680/41
M. pulicaria	1 ♀	VIII.	Nové Město	6462	597	F. Miller	P6A 680/55
M. pulicaria	2 ♀♀	10.VI.1973	Orlické hory, Čertův důl	5764	720	J. Svatoň	P6A 11
M. pulicaria	1 ♀	10.VI.1973	Orlické hory, Čertův důl	5764	720	A. Svatoňová	P6A 12
M. pulicaria	1 ♂	VIII.1966	Jeseníky, Karlov (pod Pradědem)	5969	728	F. Miller	P6A 680/49
M. micans	1 ♂	7.VI.1982	Vacov, vřesoviště	6848	730	L. Havel	P6d-41/2012/ 9524
M. pulicaria	1 ♂	30.VI.1980	Mrtvý luh, nízká blatka	7149	739	A. Kůrka	P6A 4626/5
M. pulicaria	1 ♂, 1 ♀	15.IX.1993	Mrtvý luh	7149	739	J. Buchar	P6d-41/2012/16083
M. pulicaria	1 ♂	30.VII.1956	Pernek	7249	788	F. Miller	P6A 680/52
M. pulicaria	1 ♂	6.X.1960	(Horská) Kvilda, paty bříz	6947	1071	J. Buchar	P6d-41/2012/Y636

Průzkum pavouků PR Mutenská obora

V letošním roce jsem měl možnost provést v rámci inventarizace vegetace a vybraných skupin živočichů také základní průzkum arachnofauny PR Mutenská obora na Dačicku. Jedná se o největší komplex přírodě blízkých listnatých lesních porostů v celém údolí Moravské Dyje, nacházející se na místě původní obory na pravém břehu řeky. Do většího povědomí nejen regionálních zoologů se tato zajímavá lokalita dostala nedávným nálezem vzácného druhu lesního plže včelínky ozdobné (*Pagodulina pagodula*), který zde byl nalezen poprvé na území České republiky (LACINA & HORSÁK 2012). Nechci se na tomto místě pouštět do podrobnějšího rozboru arachnofauny této PR, který byl součástí výše zmíněného inventarizačního průzkumu, ale omezím se pouze na několik, doufám, že užitečných, poznámek.

V prvé řadě bych chtěl uvést na pravou míru odsud uváděný výskyt **křižáka *Araneus circe***. Tento jihoevropský druh je zmíněn ve výčtu významných druhů bezobratlých této lokality v populární publikaci *Chráněná území ČR – Českobudějovicko* (ALBRECHT *et al.* 2003), dokonce se slibně znějící lokalizací: „na svazích s výchozy hornin ve východní části přírodní rezervace". Proto jsem se po něm začal pídit, a zanedlouho se mi podařilo vypátrat i autora tohoto údaje, kterým je bývalý entomolog jihočeského pracoviště AOPK. Díky jeho vstřícnému přístupu jsem mohl dokonce ověřit příslušný exemplář, na jehož základě byl výskyt druhu uveden, a zjistil jsem, že se jedná o subadultní samici křižáka *Araneus angulatus*. Na obohacení naší arachnofauny o výše uvedený druh křižáka si budeme tedy muset ještě nějaký čas počkat.

Zmínil bych se však rád o nálezu dvou pozoruhodných druhů, které jsem nalezl na úpatí svahů PR v nivě Moravské Dyje. Jedním z nich je ***Rugathodes instabilis***, poměrně vzácná snovačka, vyskytující se v teplých nížinách Čech a Moravy v litorálních porostech stojatých vod a na prameništích. Jde o první nález tohoto druhu na Českomoravské vrchovině, ani v jižních Čechách dosud nebyl zřejmě zjištěn. Nejblíže byla tato snovačka zaznamenána nedaleko Zadních Hamrů u Vranova nad Dyjí (RŮŽIČKA *et al.* 1996). Z těchto důvodů se jedná o zoogeograficky významný nález, který podstatně posunuje západní hranici areálu tohoto druhu podél toku Dyje a Moravské Dyje. Byla smýknuta na mokřadní vegetaci poblíž před lety vyhloubené tůně pro obojživelníky.

Zřejmě nejvýznamnějším nálezem však je výskyt populace **slíďáka skvrnitého (*Arctosa maculata*)** na břehu Moravské Dyje. Tento druh, vázaný svým výskytem na přirozená koryta řek s pravidelně obnovovanými štěrkopískovými břehy, je v Čechách v současnosti již nezvěstný [poslední nález publikoval ŠMAHA (1983)], na Moravě však stále přežívá na několika lokalitách. Na Českomoravské vrchovině byl zjištěn pouze na břehu Jihlavy pod Mohelnem ve 40. letech 20. stol., před výstavbou Dalešické a Mohelenské přehrady (MILLER 1947). Počátkem milénia však byl objeven i na březích Rokytné u Moravského Krumlova (BRYJA 2002), kde žije jeho bohatá populace dosud (Jelínek, observ.). Na sledované lokalitě byl slíďák skvrnitý nalezen ve štěrkovém náplavu na břehu Moravské Dyje pod strmým suťovým svahem (obr.), při poměrně nízkém průtoku v řece dne 10.5.2020. Jedná se o mimořádně významný nález nejen pro PR Mutenská obora, ale pro ochranu celého toku Moravské Dyje.

V této souvislosti mě napadá, jak bohužel málo máme z arachnologického hlediska probádány řeky nejen na Českomoravské vrchovině, před přicházejícím „přehradním a kanalizačním" šílenstvím, abychom mohli řádně oponovat těmto novodobým megalomanským záměrům…

ABLBRECHT J. *et al.* 2003: Českobudějovicko. *In*: MACKOVČIN P. & SEDLÁČEK M. (eds): *Chráněná území ČR, svazek VIII.* AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 808 pp.

BRYJA V. 2002: Pavouci (Araneida) Rokytenských slepenců. Přírod. *Sbor. Západomorav. Muz. Třebíč* 40: 19–31.

LACINA A. & HORSÁK M. 2012: Včelínka ozdobná – další z úspěšných výsadků alpského původu – z červené knihy našich měkkýšů. *Živa* **60** (6): 289–290.

MILLER F. 1947: Pavoučí zvířena hadcových stepí u Mohelna. *Archiv Svazu na výzkum a ochranu přírody i krajiny v zemi Moravskoslezské* **7**: 128 pp.

RŮŽIČKA V., BUCHAR J., KASAL P. & CHVÁTALOVÁ I. 1996: Pavouci Národního parku Podyjí. *Fauna Bohem. septentr.* **21**: 99–115.

ŠMAHA J. 1983: Beitrag zur Erkenntnis der Arachnofauna einiger Biozönosen des Křivoklát-Gebietes (Mittelböhmen). *Věst. čs. Společ. zool.* **47**: 126–136.

Aleš Jelínek

Biotop slíďáka *Arctosa maculata* na úpatí svahů PR Mutenská obora (foto A. Jelínek)

BIOLOGIE

Kolik vajíček nosí slíďák rolní v kokonu v okolí Vyškova?

Onehdá jsem při určování pavouků získaných ze zemních pastí z obilných polí v okolí Vyškova na Moravě narazil na několik samic dominantního polního druhu slíďáka rolního (*Pardosa agrestis*), které spadly do pastí i se svými kokony. Celkem jich bylo 29, jejich kokony jsem si uložil do epruvety a nedávno při průběžné revizi sbírky je našel, rozebral a spočítal jejich obsah. Průměrný počet vajíček v kokonech byl 38, nejméně jich bylo 20 a nejvíce 59. Ve většině případů (23 z 29) byly v kokonu již vylíhlí pavouci prvního instaru a pouze v šesti případech vajíčka. Samice s kokony byly chyceny do zemních pastí v termínu 11.6.–11.8.2009.

Ondřej Machač

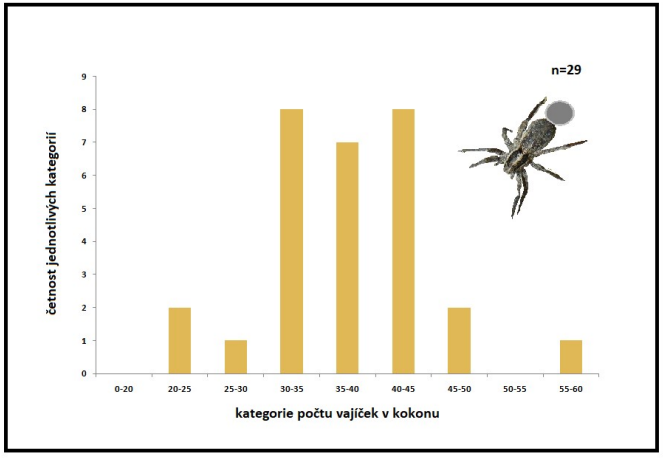

Hrabalky (Pompilidae) – specialisté na lov pavouků VII: archaické druhy

Jsou řazeni k vývojově nejstarším rodům. Samice neochotně létají, pohybují se ve vegetaci, kde pátrají po kořisti. Pavouci jsou napadáni ve svých norách nebo zámotcích. Příbytek pavouka zároveň slouží jako úkryt k vývoji larvy. Tím se liší od většiny ostatních druhů hrabalek, které pavouka transportují a budují pro něj hnízdo, nebo hrabou noru. Další odlišnost od ostatních hrabalek spočívá ve specializaci na konkrétní druh pavouka. Tato adaptace má vývojové rysy s ektoparazitickými lumky (Bogusch *et al*. 2009).

Hrabalka běhavá (*Aporus unicolor*). Samice je celá černě zbarvená, částečně s temně červeným zadečkem. Samec celý černý. Obývá stepní a lesostepní biotopy s chudou vegetací. Živí se nektarem z plochých květů a medovicí. Napadá pavouky rodu *Atypus* uvnitř punčošky, kde je paralyzuje a ponechává v poloze naznak s nakladeným vajíčkem (Macek *et al*. 2010). Doposud byla potvrzena parazitace jen u sklípkánka hnědého (*Atypus affinis*), avšak druh *A. piceus* zřejmě nelze vyloučit.

Příbuzný druh ***Aporus pollux***, vázaný na biotopy s vápencovým podložím, je v současné době považován za vyhynulý. Hostitelem je sklípkánek pontický (*Atypus muralis*).

Hrabalka znamenaná (*Homonotus sanguinolentus*). Samice je černá, vzácně s rezavou předohrudí. Aktivně vyhledává hostitele na suchých i podmáčených loukách. Tedy všude tam, kde se vyskytuje zápřednice mokřadní (*Cheiracanthium erraticum*). Nejčastěji je napadána ovipozitivní samice v jejím v zámotku, kam se samice hrabalky prokouše a ihned paralyzuje pavouka na dobu 20 až 30 minut (tzv. krátkodobá paralyzace). Pak naklade vajíčko a využije strnulosti pavouka k sání hemolymfy v místě vpichu. V případě, že je v zámotku částečná snůška vajíček, ochotně je vysává. Aktivita hrabalek je shodná s hostitelským pavoukem. To zároveň vylučuje parazitaci jiných uváděných druhů zápřednic s jarním nebo podzimním výskytem (Nielsen 1936). Ještě donedávna byla tato hrabalka pro skrytý způsob života považována za vzácný druh.

Hrabalka stepníková (*Eoffereola rhombica*). Samice patří k nápadným druhům. Má rezavě zbarvená bedra s širokými černými páskami. Vyskytuje se v nejteplejších oblastech na sprašových a skalních stěnách. Z květů nejraději navštěvuje máčky. Po rozdělení stepníků do více druhů, není zřejmé, které z nich loví. Uváděn je *Eresus kollari* a *E. sandaliatus*. Je v kategorii téměř ohrožený druh (Bogusch & Straka 2017).

Bogusch P. & Straka J. 2017: Vespoidea (vosy). *In* Hejda R., Farkač J. & Chobot K. (eds), Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. *Příroda* **36**: 270–276.

Bogusch P., Straka J. & Kment P. (eds) 2007: Komentovaný seznam žahadlových blanokřídlých (Hymenoptera: Aculeata) České republiky a Slovenska. *Acta Entomol. Mus. Natl Pragae*, Suppl. 11: 1–300.

Macek J., Straka J., Bogusch P., Dvořák L., Bezděčka P. & Tyrner P. 2010: *Blanokřídlí České republiky I*. Academia, Praha, 524 pp.

Nielsen E. 1936: The biology of *Homonotus sanguinolentus* Fabr. (Hymenoptera, Psammocharidae). *Ent. Medd.* **19**: 385–404.

Jan Erhart

Obr. 1: Samice *Homonotus sanguinolentus* při sání medovice (foto J. Erhart)

Obr. 2: Samice *Eoffereola rhombica* patří k nápadným hrabalkám (foto J. Erhart)

Obr. 3: Samice hrabalky *Aporus unicolor* ráda navštěvuje květy miříkovitých (foto J. Erhart)

Obr. 4: Larva hrabalky *Homonotus sanguinolentus* přisátá na hlavohrudi zápřednice mokřadní (*Cheiracanthium erraticum*) (foto J. Erhart)

Stano Pekár letos oslavil 50iny!

V životě je dobré potkávat lidi, kteří inspirují a, často jen svojí existencí, táhnou svoje okolí nahoru. Pro moje působení v arachnologii byl klíčovou osobou Stano Pekár. Prof. Mgr. Stano Pekár, Ph.D. je profesorem zoologie na Masarykově univerzitě v Brně, předešlým předsedou České arachnologické společnosti, autorem série populárních učebnic biostatistiky, naším vědecky nejproduktivnějším arachnologem. Především díky Stanovi a jeho studentům je dnes Česká republika vnímána zahraničními kolegy jako arachnologická velmoc. O co více Stano naplňuje databáze vědeckých prací, o to méně má času na sebeprezentaci na sociálních sítích. Proto jsem ho u příležitosti jeho kulatin tak trochu bulvárně vyzpovídal pro *Pavouka*.

Jako kluk jsi tíhnul k technice, k hudbě. Jak a kdy ses dostal k pavoukům?
Zájem o techniku, resp. elektroniku a hudbu, mi zůstal dodnes. K pavoukům jsem se dostal až na gymnáziu, když jsem hledal vedoucího práce SOČ. Jelikož se mi nepodařilo sehnat někoho, kdo by mě vedl ve výzkumu šelem, které mě od dětství fascinovaly, tak jsem se úplnou náhodou dostal k Mgr. Jaroslavu Svatoňovi a ten mi ukázal pavouky.

Co způsobilo, že nakonec vyhráli?
O pavoucích jsem v té době v podstatě vůbec nic nevěděl. Vzpomínám si, že jsem tehdy za pavouky považoval i sekáče. Ale přišlo mi to atraktivní asi proto, že to byla velice zvláštní skupina, nejen pro mě. Za to, že jsem u této skupiny zůstal, vděčím právě Svatoňovi, který měl velice lidský a kamarádský přístup.

Měl jsi kromě něho nějaké další vzory, které Tě ve Tvé vědecké cestě inspirovaly?
Pavouky jsem začal studovat v 80. letech 20. století, tedy ještě za komunismu, a tehdy jsem poznal pouze naše arachnology. A ti mi byli vzorem v průběhu studií. Kromě Jaroslava Svatoně to byl potom prof. Jan Buchar, který vedl mou diplomovou práci. Koncem studia na fakultě mě však zaujala aplikace matematiky a statistiky v biologii, především přednášky z Populační ekologie od prof. Vojtěcha Jarošíka, který mě inspiroval a také vedl v průběhu doktorského studia. V průběhu doktorského studia jsem pracoval ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby v Praze-Ruzyni a tam byl pro mě vzorem, nejen po vědecké stránce, doc. Alois Honěk.

Udělal bys něco ve své dosavadní vědecké kariéře se současnými zkušenostmi jinak?
Nad tím jsem se zatím nezamýšlel. Asi ani ne. Jsem fatalista, a tak beru život tak, jak přijde. Samozřejmě, pokud jde o aplikaci metod a technik vědecké práce, které se pořád zdokonalují, tak se současnými, např. molekulárními metodami bych toho v minulosti dokázal odhalit více. Zatím mám stále nové nápady, a tak se moc zpátky neohlížím.

Na jakých studiích tedy teď pracuješ?
Můj okruh vědeckého zájmu je už řadu let stejný a točí se kolem tří hlavních témat: potravní specializace, biologický boj a obrana před predátory. Poslední dvě témata řeším momentálně více, protože mám na ně grant. Kromě toho, poslední dva roky intenzivně pracuji na vývoji celosvětové databáze znaků pavoukovců (World Arachnid Trait database), kterou plánujeme zpřístupnit příští rok. Tato databáze by měla sloužit všem současným a budoucím generacím arachnologů.

S prací hodně cestuješ. Bereš cestování jako pracovní rutinu nebo Tě baví samo o sobě?
Cestování mě vskutku baví. Ročně uskutečním několik cest do zahraničí. Těší mě poznávat faunu v cizině. Tento rok jsem už devět měsíců nikde nebyl a cítím se divně, nesvůj.

Stano v terénu s kolegy Stanem Korenkem a Yael Lubin v Izraeli (foto O. Michálek)

Máš nějaký dosud nesplněný cestovatelský sen?
Od dětství toužím dělat výzkum ve východní Africe, Keni a Tanzánii. V Africe jsem sice byl, ale jinde.

Jaké zvíře bys rád viděl ve volné přírodě?
Kromě mnoha specializovaných pavouků, jako je třeba *Mastophora*, bych si přál někdy vidět divoké gepardy.

Chováš nějaké zvíře doma, nebo jsou Tvoje potřeby v tomto směru zcela realizovány chovy souvisejícími s experimenty na univerzitě?
Momentálně doma nic nechovám. V práci toho máme dost.

Při jaké činnosti si efektivně pročistíš hlavu od intelektuální práce?
Vlastně ani nevím, jestli jsem někdy takový pocit, že potřebuju pročistit mysl od vědeckého bádání, měl. Mě to bádání hodně baví. Ale dokážu se odreagovat jakoukoliv prací na zahradě nebo v dílně.

Jaká je Tvá oblíbená hudba, knihy, filmy?
Tak o tom bych dokázal vyprávět dlouho, hlavně o hudbě, protože té jsem se v devadesátých letech věnoval takřka profesionálně (jako externí redaktor časopisu Rock & Pop). Ale to už je historie, protože oblíbené kapely už neexistují. Přesto je pořád poslouchám. Takže jenom stručně. Z muziky poslouchám hlavně alternativní rock z 80–90. let minulého století, např. The Smiths, New Order, Nick Cave, Dead Can Dance, Pale Saints, The Inchtabokatables anebo Cranes. Pokud jde o literaturu, tak mám rád ruskou klasiku (L. N. Tolstoj, F. M. Dostojevskij), nebo z modernějších, Kurta Vonneguta. A z filmové produkce mě nejvíce baví filmy od německého režiséra Wima Wenderse, snímky jako Paris-Texas, Lisabonský příběh, nebo Tak daleko, tak blízko.

Stano, děkuji za rozhovor a přeji za celou Českou arachnologickou společnost hodně radosti z dalšího poznávání pavoukovců, a trpělivosti při výchově nových generací arachnologů!

Milan Řezáč

Entomologicko-arachnologické exkurze pro veřejnost

ČAS již druhým rokem pořádá naučné exkurze ve spolupráci s Českou společností entomologickou. Letos se pořádaly exkurze dvě; ta první se uskutečnila 1. srpna v přírodních památkách Čimické údolí a Zámky na severu Prahy. Té se zúčastnilo dohromady 21 nadšenců a dva vedoucí. Nejvíce účastníky zaujal křižák dvouhrbý (*Gibbaranea bituberculata*) sklepaný ze stromu a zdá se, že dost lidí bylo překvapených, když se dozvědělo, že sekáč není pavouk a kolik je mezi sekáčem a pavoukem rozdílů. Druhá exkurze se konala 6. září a navštívily se přírodní rezervace Chuchelský háj a Homolka. Zúčastnilo se 31 zájemců včetně studentů z Klubu náruživých přírodovědců z Gymnázia Botičská. Největší radost lidem udělal štírek rodu *Neobisium* a na konci exkurze i sameček stepníka rudého (*Eresus kollari*). Doufáme, že se nám povede příští rok zorganizovat exkurzí více, než tomu bylo letos z důvodu pandemie koronaviru.

Helena Rothová

Účastníci exkurze PR Chuchelský háj a PR Homolka (foto H. Rothová)

Noví členové ČAS

Novými členy České arachnologická společnosti se v roce 2020 stali Bezděčka Pavel, Hlavatá Aneta, Hrstková Veronika, Malátová Monika, Střeštík Viktor a Sýkora Jakub.

ČAS má nyní 86 členů.

Vítejte!

Nový výbor a revizní komise České arachnologická společnosti

Začátkem prosince proběhlo formou videokonference zasedání výboru a revizní komise ČAS a následné hlasování o složení nového výboru a revizní komise.

Na nové pětileté období byli za členy výboru zvoleni:

RNDr. Milan Řezáč, Ph.D. – předseda, hledání finanční podpory, zapojení do ochranářských aktivit
Mgr. Ondřej Machač – tajemník a hospodář, zpravodaj Pavouk, administrativa, management nálezové databáze
Mgr. Jan Dolanský – validace nálezové databáze
prof. Mgr. Stano Pekár, Ph.D. – reprezentace společnosti ve vědeckých kruzích a v mezinárodní arachnologii, hledání finanční podpory
Helena Rothová – řešení projektu od MHMP, administrace členské základny a členství, popularizace na FB a Instagramu, PR
Radek Šich – fotodokumentace, popularizace, osvěta na sociálních sítích
Ota Zimmermann – správce webu „arachnology.cz“, IT podpora

Na nové pětileté období byli za členy revizní komise zvoleni:

prof. Mgr. Vítězslav Bryja, Ph.D. – předseda revizní komise, reprezentace ve vědeckých kruzích, management nálezové databáze
RNDr. Petr Dolejš, Ph.D. – zpravodaj Pavouk, správa bibliografie, kronika
MUDr. Kryštof Rückl – mapování vybraných druhů, excerpce údajů ze sociálních sítí, popularizace a osvěta na sociálních sítích

BIBLIOGRAFIE

Česká bibliografie

Pavouci

Baydizada N., Tóthová A. & Pekár S. 2020: Tracing the evolution of trophic specialisation and mode of attack behaviour in the ground spider family Gnaphosidae. *Org. Divers. Evol.* **20**: 551–563. DOI: 10.1007/s13127-020-00453-0

Carbonne B., Petit S., Neidel V., Foffova H., Daouti E., Frei B., Skuhrovec J., Řezáč M., Saska P., Wallinger C., Traugott M. & Bohan D. A. 2020: The resilience of weed seedbank regulation by carabid beetles, at continental scales, to alternative prey. *Sci. Rep.* **10**: 19315. DOI: 10.1038/s41598-020-76305-w

Dolejš P. 2020: Pavouci (Araneae) a mnohonožky (Diplopoda) obce Žleby v okrese Kutná Hora. Spiders (Araneae) and millipedes (Diplopoda) of the municipality of Žleby in the Kutná Hora District (Central Bohemia). *Bohem. cent.* **36**: 17–43, 338–346 (in Czech, English abstract and summary).

Hula V. & Niedobová J. 2020: The Mediterranean recluse spider *Loxosceles rufescens* (Dufour, 1820): a new invasive for Socotra Island (Yemen). *Rend. Fis. Acc. Lincei* **31** (1): 719–723. DOI: 10.1007/s12210-020-00925-7

Hulejová P. 2019: *Význam prosvětlení lesa pro společenstva pavouků (Araneae) v NPP Kukle* [*Importance of lightening of forest stands for spider communities in Kukle NNM*]. BSc. thesis, Mendel University, Brno, 40 pp. (in Czech, English abstract and summary)

Ivan M. 2020: *Model fenologie středoevropských druhů pavouků* (*Phenology Model of Central European Spiders*). MSc. thesis, Masaryk University, Brno, 101 pp. (in Slovak, Czech and English abstract)

Kotz M. 2020: *Karyotypová evoluce u vybraných čeledí entelegynních pavouků. Karyotype evolution of selected families of entelegyne spiders.* MSc thesis, Charles University, Prague, 98 pp. (in Czech, English abstract)

Lowe E. C., Wolff J. O., Aceves-Aparicio A., Birkhofer K., Branco V. V., Cardoso P., Chichorro F., Fukushima C. S., Gonçalves-Souza T., Haddad C. R., Isaia M., Krehenwinkel H., Lynn Audisio T., Macías-Hernández N., Malumbres-Olarte J., Mammola S., McLean D. J., Michalko R., Nentwig W., Pekár S., Pétillon J., Privet K., Scott C., Uhl G., Urbano-Tenorio F., Wong B. H. & Herberstein M. E. 2020: Towards establishment of a centralized spider traits database. *J. Arachnol.* **48** (2): 103–109. DOI: 10.1636/0161-8202-48.2.103

Machač O. 2020a: Kde najdeme aktuální data o rozšíření našich pavouků? [Where do we find actual data on distribution of our spiders?]. *FOP: Data v OP* **7** (4): 34–35 (in Czech).

Machač O. 2020b: Nález snovačky kalhotkaté *Dipoena braccata* (C. L. Koch) na Svitavsku. Record of *Dipoena braccata* (C. L. Koch, 1841) in the Svitavy region. *Vč. sb. přír. – Práce a studie* **26**: 103–106 (in Czech, English summary).

Mottl O., Fibich P., Klimeš P., Volf M., Tropek R., Anderson-Teixeira K., Auga J., Blair T., Butterill P., Carscallen G., Gonzalez-Akre E., Goodman A., Kaman O., Lamarre G. P. A., Libra M., Losada M. ., Manumbor M., Miller S. E., Molem K., Nichols G., Plowman N. S., Redmond C., Seifert C. L., Vrana

J., Weiblen G. D. & Novotný V. 2020: Spatial covariance of herbivorous and predatory guilds of forest canopy arthropods along a latitudinal gradient. *Ecol. Lett*. **23** (10): 1499–1510. DOI:10.1111/ele.13579

Pekár S. & Brabec M. 2020: *Moderní analýza biologických dat. 1. Zobecněné lineární modely v prostředí R. 2. přepracované vydání.* (*Modern Analysis of Biological Data. 1. Generalized Linear Models in R, 2nd overworked edition*). Masaryk University Press, Brno, 265 pp.

Pekár S., García L. F. & Bulbert M. W. 2020: Spiders mimic the acoustic signalling of mutillid wasps to avoid predation: startle signalling or Batesian mimicry? *Anim. Behav.* **170** (12): 157–166. DOI: 10.1016/j.anbehav.2020.10.015

Pekár S., Petráková Dušátková L., Michálek O. & Haddad C. R. 2020: Coexistence of two termite-eating specialists (Araneae). *Ecol. Entomol.* **45** (6): 1307–1317. DOI: 10.1111/een.12914

Pekár S., Tsai Y.-Y. & Michalko R. 2020: Transformational mimicry in a myrmecomorphic spider. *Am. Nat.* **196** (2): 2016–226. DOI: 10.1086/709426

Purchart L., Hula V. & Faltýnek Fric Z. 2020: Comparison of the biogeographic origin of three terrestrial arthropod groups in the Socotra Archipelago (Yemen). *Rend. Fis. Acc. Lincei* **31** (3): 623–635. DOI: 10.1007/s12210-020-00926-6

Řezáč M. 2020a: Pavouci a sekáči (Arachnida: Araneae, Opiliones) Klánovického lesa a jeho okolí v Praze. Spiders and harvestmen (Arachnida: Araneae, Opiliones) of the Klánovický les Forest and its surroundings in Prague. *Bohem. cent.* **36**: 45–77, 347–349 (in Czech, English abstract).

Řezáč M. 2020b: Pavouci šestiočky – případ extrémní diverzifikace ve Středozemí 1 (Dysderidae – an example of extreme diversification in the Mediterranean 1). *Živa* **68** (6): 311–315 (in Czech, English summary).

Sember A., Pappová M., Forman M., Nguyen P., Marec F., Dalíková M., Divišová K., Doležálková-Kaštánková M., Zrzavá M., Sadílek D., Hrubá B. & Král J. 2020: Patterns of sex chromosome differentiation in spiders: Insights from comparative genomic hybridisation. *Genes* **11** (849): 1–28. DOI: 10.3390/genes11080849

Sentenská L., Šedo O. & Pekár S. 2020: Biting and binding: an exclusive coercive mating strategy of males in a philodromid spider. *Anim. Behav.* **168**: 59–69. DOI: 10.1016/j.anbehav.2020.08.001

Šoltysová V. 2020: *Myrmekofágie a araneofágie u pavouků z čeledi Thomisidae* (*Myrmecophagy and araneophagy in spiders of the family Thomisidae*). BSc. thesis, Masaryk University, Brno, 75 pp.

Volf M., Klimeš P., Lamarre G. P. A., Redmond C. M., Seifert C. L., Abe T., Auga J., Anderson-Teixeira K., Basset Y., Beckett S., Butterill P. T., Drozd P., Gonzalez-Akre E., Kaman O., Kamata N., Laird-Hopkins B., Libra M., Manumbor M., Miller S. E., Molem K., Mottl O., Murakami M., Nakaji T., Plowman N. S., Pyszko P., Šigut M., Šipoš J., Tropek R., Weiblen G. D. & Novotný V. 2019: Quantitative assessment of plant-arthropod interactions in forest canopies: A plot-based approach. *PLoS ONE* **14** (10): e0222119. DOI: 10.1371/journal.pone.0222119

Vymazalová P. & Košulič O. 2020: Epigeic spiders from oak-hornbeam woodland in the Děvín National Nature Reserve (Czech Republic). *Arachnol. Mitt.* **60**: 55–62. DOI: 10.30963/aramit6011

Štíři

Fet V. & Kovařík F. 2020: New scorpion taxa (Arachnida: Scorpiones) described in the journal "Euscorpius" in 2002–2020. *Euscorpius* **300**: 1–31.

Kovařík F. 2020: Nine new species of *Scorpiops* Peters, 1861 (Scorpiones: Scorpiopidae) from China, India, Nepal, and Pakistan. *Euscorpius* **302**: 1–43.

Kovařík F., Fet V. & Siyam M. 2020: Taxonomic position of *Orthochirus olivaceus* (Karsch, 1881), the type species of the genus *Orthochirus* Karsch, 1892 (Scorpiones: Buthidae). *Euscorpius* **319**: 1–15.

Kovařík F., Fet V. & Yağmur E. A. 2020: Further review of *Orthochirus* Karsch, 1892 (Scorpiones: Buthidae) from Asia: taxonomic position of *O. melanurus*, *O. persa*, *O. scrobiculosus*, and description of six new species. *Euscorpius* **318**: 1–73.

Kovařík F. & Lowe G. 2020: Scorpions of the Horn of Africa (Arachnida: Scorpiones). Part XXIV. *Leiurus* (Buthidae), with description of *Leiurus gubanensis* sp. n. *Euscorpius* **309**: 1–19.

Kovařík F., Lowe G. & Elmi H. S. A. 2020: Scorpions of the Horn of Africa (Arachnida: Scorpiones). Part XXV. Description of *Pandinurus awalei* sp. n. and the male of *Pandiborellius somalilandus* (Kovařík, 2012), with remarks on recent synonymies (Scorpionidae: Pandininae). *Euscorpius* **322**: 1–21.

Kovařík F., Lowe G. & Šťáhlavský F. 2020: *Reddyanus justi* sp. n. from Laos (Scorpiones: Buthidae). *Euscorpius* **321**: 1–11.

Kovařík F., Lowe G., Stockmann M. & Šťáhlavský F. 2020a: Notes on *Compsobuthus* Vachon, 1949: redescription of *C. arabicus* Levy et al., 1973 from Arabia, and description of two new species from North Africa (Scorpiones: Buthidae). *Euscorpius* **298**: 1–40.

Kovařík F., Lowe G., Stockmann M. & Šťáhlavský F. 2020b: Two new *Chaerilus* from Thailand and Laos (Scorpiones: Chaerilidae). *Euscorpius* **324**: 1–20.

Kovařík F., Lowe G., Stockmann M. & Šťáhlavský F. 2020c: Revision of genus-group taxa in the family Scorpiopidae Kraepelin, 1905, with description of 15 new species (Arachnida: Scorpiones). *Euscorpius* **325**: 1–140.

Kovařík F. & Navidpour S. 2020: Six new species of *Orthochirus* Karsch, 1892 from Iran (Scorpiones, Buthidae). *Euscorpius* **312**: 1–41.

Kovařík F. & Šťáhlavský F. 2020: Five new species of *Euscorpius* Thorell, 1876 (Scorpiones: Euscorpiidae) from Albania, Greece, Nort Macedonia, and Serbia. *Euscorpius* **315**: 1–37.

Kovařík F., Šťáhlavský F. & Elmi H. S. A. 2020: Scorpions of the Horn of Africa (Arachnida: Scorpiones). Part XXIII. *Buthus* (Buthidae), with description of two new species. *Euscorpius* **307**: 1–32.

Šťáhlavský F., Nguyen P., Sadílek D., Štundlová J., Just P., Haddad C. R., Koç H., Ranawana K. B., Stockmann M, Yağmur E. A. & Kovařík F. 2020: Evolutionary dynamics of rDNA clusters on chromosomes of buthid scorpions (Chelicerata: Arachnida). *Biol. J. Linn. Soc.* **131** (3): 547–565. DOI: 10.1093/biolinnean/blaa118

Bičovci (Amblypygi)

Seiter M., Reyes Lerma A. C., Král J., Sember A., Divišová K., Palacios Vargas J. G., Colmenares P. A., Loria S. & Prendini L. 2020: Cryptic diversity in the whip spider genus *Paraphrynus* (Amblypygi: Phrynidae): integrating morphology, karyotype and DNA. *Arthropod Syst. Phylo.* **78** (2): 265–285. DOI: 10.26049/ASP78-2-2020-04

Pavoukovci

Dolejš P., Zeman Š. & Moravec J. 2020: Vybrané skupiny živočichů a rostlin louky Na Hupech, biologicky a rekreačně cenné lokality v Praze-Modřanech. Selected animal and plant taxa of the Na Hupech meadow, a biologically and recreationally valuable site in Prague-Modřany (Central Bohemia). *Bohem. cent.* **36**: 79–115, 350–351 (in Czech, English abstract and summary).

Schlaghamerský J., Pižl V., Tajovský K., Tuf I. H., Tůma J. & Šimek M. 2020: Živá půda 5. Půdní makrofauna a megafauna (The living soil 5. Soil macrofauna and megafauna). *Živa* **68** (6): 302–37 (in Czech, English summary).

Sommer D., Hrůzová L. & Rothová H. 2020: Přírodovědné vycházky České společnosti entomologické a České arachnologické společnosti [Natural history trips of the Czech Society of Entomology and the Czech Arachnological Society]. *Živa* **68** (1): XXIV (in Czech).

Šípek P., Vondráček D., Sommer D. & Hrůzová L. 2020: Velká výstava bezobratlých proběhla on-line [The Large Exhibition of Invertebrates took place on-line]. *Živa* **68** (6): CLXX–CLXXI (in Czech).

Britská bibliografie – The Newsletter 148 a 149

S tzv. lockdownem se naši britští kolegové vypořádali po svém: Zatímco mnohý z nás v izolaci vyluxoval špajz, Britové vyluxovali své zahrady. Jednak měli už k dispozici srovnání benzínových a elektrických vysavačů a jednak se jistě chtěli trumfovat, kdo má na své zahradě více druhů pavouků :-) Výsledkem jejich koronavirového snažení je 85 druhů „zahradních“ druhů. Že by inspirace i pro nás?

Bee L., Oxford G. & Smith H. 2020: *Britain's Spiders* Second edition. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 24.

Dawson I. 2020: *Dolomedes* in Cambridgeshire. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 8–12.

Gallon R. C. 2020a: A South and Mid Wales spider survey expedition in 2020. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 2–8.

Gallon R. C. 2020b: The pseudoscorpion *Dactylochelifer latreillei* (Leach, 1817) new to North Wales. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **149**: 2–3.

Gilson V. 2020: Cellar spider *Pholcus phalangioides* observed biting juvenile garden snail *Cornu aspersum* – prey item or something else? *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **149**: 11–12.

Killick T. 2020: A unique and interesting find in an *Alopecosa pulverulenta* egg-sac. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 21–22.

Lissner J. 2020: New records of *Mundochthonius styriacus* Beier, 1971 and *Anthrenochernes stellae* Lohmander, 1939 in Denmark. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 12–16.

Parker B. 2020: A new spider species for the United Kingdom – *Pandava laminata* (Thorell, 1878). *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **149**: 17–18.

Sherwood D. 2020: Book review: *Spiders of the World: A Natural History* by Norman I. Platnick (ed.). *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 23–24.

Smith H. 2020: Obituary: Craig Slawson. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 22–23.

Towns M. 2020: Spider communities of urban hedges in a new-build development. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **149**: 3–11.

Wilson R, Berry T., Cann A., Cathrine C., Farr-Cox F., Gallon R., McGill J & Pewtress J. 2020: Lockdown sucks. An enforced survey of garden lawns. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **149**: 12–16.

Wilson R. 2020: Comparing petrol-driven and Battery-powered modified garden blow-vacuum samplers. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **148**: 16–18.

Nové knihy

Bee L., Oxford G., Smith H. & Baker N: *Britain's Spiders: A Field Guide. Second edition.* Princeton University Press, Woodstock, 496 pp.

Mondal A., Chanda D, Vartak A. & Kulkarni S. 2020*: A Field Guide to the Spider Genera of India.* Siddharth Kulkarni, Washington, 400 pp.

Penney D. 2020: *Fossil Spiders in Baltic Amber: An annotated systematic catalogue.* Siri Scientific Press, Rochdale, 192 pp.

Platnick N. I. (ed.) 2020: *Spiders of the World: A Natural History.* Ivy Press, London, 256 pp.

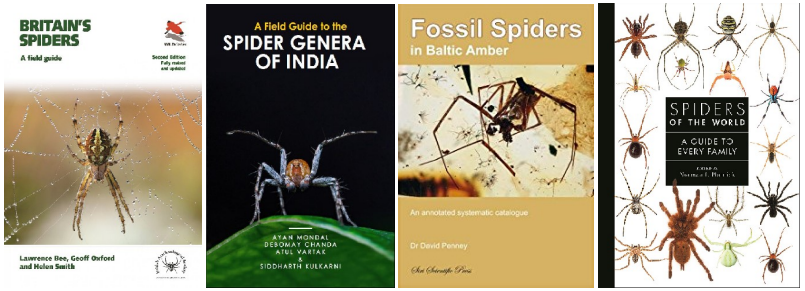

Pokyny pro autory

Psaní textu

- publikování: zveřejnění článku ve zpravodaji *Pavouk* je považováno za jeho publikování; plánujete-li svůj příspěvek publikovat ještě v jiném (např. zahraničním) časopise, dodržujte následující pravidla:
  - *buď* zprávu pošlete do *Pavouka* až po řádném publikování v jiném časopise
  - *nebo* zprávu v *Pavoukovi* nedoplňujte obrázky ani anglickým překladem
- odstavce: oddělujte jedním stisknutím klávesy Enter (nikoliv několika úhozy mezerníku)
- latinské jméno rodu a druhu: pište *kurzívou*
- datum: 13.–27.10.2020 (s pomlčkou a bez mezer)
- jméno autora příspěvku: *kurzívou* a zarovnání vpravo (nikoliv pomocí několika úhozů mezerníku nebo tabulátoru)
- odkaz na obrázek: (obr. 1)
  - je-li součástí textu jen jeden obrázek, odkaz být nemusí
- popis obrázku: **Obr. 1:** Co obrázek ukazuje (foto J. Příjmení)
  - je-li součástí textu jen jeden obrázek, číslo být nemusí
- použití přejatého obrázku: pouze se souhlasem původního autora nebo vydavatelství
- anglický abstrakt: povinný u taxonomických faunistických příspěvků významem přesahujících hranice ČR, u ostatních velmi žádoucí
  - vložit pod český nadpis
  - psát celý *kurzívou*, překlad názvu článku navíc ***tučně***, latinská jména druhů normálním písmem

Citování

- autor popisu taxonu: Příjmení, rok
- citace v textu: PŘÍJMENÍ *et al.* rok (příjmení KAPITÁLKAMI, nikoliv VERZÁLKAMI)
- citace článku: PŘÍJMENÍ K. J. rok: Název článku. *Jm. čas. zkr.* **ročník** (číslo): od–do.
  - je-li název dvojjazyčně, použijte jen český ekvivalent
  - nepište podtituly časopisů (např. *Arachnology Letters*, *Zpravodaj ČAS* atp.)
  - DOI neuvádějte
- citace knihy: PŘÍJMENÍ K. J. & PŘÍJMENÍ K. J. rok: *Název knihy*. Vydavatel, město, počet stran pp.
- citace internetových stránek: do textu pomocí *, ** atd. a pod text rovnou odkaz

FOTOKOUTEK

Štírek *Chelifer cancroides*, patří mezi naše největší a nejběžnější štírky, žije často synantropně. Licibořice, včelí úl (foto O. Machač)

Samička sekáče *Lacinius dentiger* s čerstvě nakladenými 18 vajíčky. PR Maštale (foto O. Machač)

I subadultní samec listovníka *Philodromus fuscomarginatus* využívá „balooning“ (foto J. Erhart)

Pole pokryté pavučinami pavučenek (zejména rodu *Erigone*), kdoví kolik druhů by se mezi tisíci jedinci našlo, takto velké plochy pokryté pavučinou jsou poměrně vzácné. Oucmanice, 24.10.2020 (foto M. Mikovcová)

PAVOUK – Zpravodaj České arachnologické společnosti, číslo 49
Vydává: Česká arachnologická společnost, z. s.
Redakce: Ondřej Machač, Petr Dolejš, Jan Erhart
Adresa redakce: Bratrská 10, 750 02 Přerov
E-mail: machac.ondra@seznam.cz
ISSN: 1804-7254
Zpracováno v programu: Microsoft Word
Titulní strana:
Křižák rodu *Singa* s uloveným šidélkem *Enallagma cyathigerum*

Toto číslo vyšlo 23.12.2020